

V nedeljo 19. oktobra ob 10. uri bo v Vidmu manifestacija proti NATO.

Udeležite se tudi vi!

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO in uprava: 34131 Trst, Ulica Capitolina 3 - Telefon 744046, 744047

DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino: 34170 Gorica, Ulica Locchi, 2 - Telefon 2436

NAROCNINA: Letna 1000 lir, polletna 550 lir. Poštni tekoči račun: Trst 11/7000

Obnovljena izdaja - Leto XXI. - Štev. 12 (742)

TRST - 17. oktobra 1969

Posamezna številka 40 lir

Pelnaštvaevnik Spediz. in abb. Quindiciale post. Gruppo II

Pričakujemo konkretna dejanja

Obisk predsednika Saragata v Jugoslaviji je imel velik odmev. To je tudi razumljivo, saj je bil prvi obisk italijanskega predsednika v sosednji Jugoslaviji. Visokega gosta je še posebno prisrčno sprejela Slovenija, kjer se je tudi najdlje zadržal.

O obisku je obširno poročal ves tisk. Na tem mestu objavljamo bistvene točke, povzete iz skupnega uradnega poročila. Med drugim je v tem poročilu rečeno:

«Predsednika obeh držav sta med pogovori prikazala svoja stališča do glavnih mednarodnih vprašanj. Z zadovoljstvom sta ugotovila, da je sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo plodno. Poudarila sta nujnost vse večjega razumevanja med državami, da bi olajšali iskanje odstranitve sporov med narodi. Sporazumela sta se o potrebi vlaganja nadaljnjih naporov za odpravo uporabe sile v mednarodnih odnosih. Mir v Evropi bo mogoče okrepiti samo s spoštovanjem temeljnih načel Združenih narodov. Oba predsednika sta zaskrbljena zaradi poslabšanja položaja na Srednjem vzhodu ter se zavzemata za mednarodno akcijo v okviru Združenih narodov. Obe strani želita, da bi pariška pogajanja privedla do pravične rešitve vietnamske krize, da bi prišlo do okrepitev naporov za doseg konkretnih uspehov v razorožitvi in do mednarodnega sodelovanja v uporabi jedrske sile v miroljubne namene.»

V skupnem poročilu je rečeno tudi naslednje:

«Poudarjajoč zadovoljstvo nad uspešnimi dvostranskimi odnosi med obema državama, ki izražata trdno voljo nadaljevati ustvarjalno politiko dobrega sosedstva, sta se predsednika strinjala z razširjenjem sodelovanja na vse sektorje, da se pospešijo sedanji plodni stiki. Obe strani sta zadovoljni z dinamiko sodelovanja na vseh gospodarskih področjih in ga hočeta še bolj okrepiti. Preučili sta vprašanja blagovne menjave. Sporazumeli sta se o okrepitevi industrijskega, znanstvenega in tehničnega sodelovanja. Zadovoljni sta z ugodnim razvojem prometa na obmejnem področju, nakazane pa so bile možnosti razširitve takšnega sodelovanja na področju Jadranskega morja. Pokazala se je skupna volja po hitri sklenitvi trgovinskega sporazuma med Jugoslavijo in Skupnim evropskim trgovom.»

«Skupno poročilo tudi pravi:

«V politiki krepitve dobrega sosedstva se bo poleg širjenja kulturnih menjav ter turističnih pobud še posebej poudarjala važnost sodelovanja ustreznih narodnostnih skupin in obmejnih prebivalstva, ki morajo na podlagi notranje ureditve in obstoječih mednarodnih sporazumov v veliki meri prispevati k nadaljnjemu izboljšanju ozračja in sodelovanja med obema državama.»

Nedvomno je, da so vsa vprašanja, o katerih so razpravljali med obiskom italijanskega predsednika v Jugoslaviji, zelo važna. Omembe vredno je tudi dejstvo, da so se razgovori odvijali v prijateljskem ozračju. Povsem razumljivo pa je, da nas Slovence, ki živimo v Italiji, posebno živo zanimajo tista vprašanja, ki se tičejo nas neposredno. Zato s tišobnim zadovoljstvom jemljemo

na znanje skupno ugotovitev, da se «poudarja važnost sodelovanja narodnostnih skupnosti in obmejnega prebivalstva, ki morajo na podlagi notranje ureditve in obstoječih mednarodnih sporazumov v veliki meri prispevati k nadaljnjemu izboljšanju ozračja in sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo».

Vedno smo trdili, in to trdimo tudi danes, da morejo narodnostne skupnosti (narodne manjšine) imeti pomemben delež pri ustvarjanju in razvijanju sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo. Trdili smo in trdimo tudi danes, da se mora izvajati v celoti tudi tisto določilo ustave, ki zagotavlja narodnostnim skupinam v Italiji svobodni in nemoteni razvoj, da se morajo spoštovati vse mednarodne obveznosti.

Žal, doslej so vse vlade, ki so si sledile v italijanski republiki, pozabljale na vse to. Zato so še vedno odprta skoraj vsa vprašanja, ki so bistvenega pomena za naš narodnostni obstoj in nemoteni razvoj.

Upamo, da bo v bodoče drugače, da pomeni visoki obisk v Jugoslaviji začetek nove poti, ki vodi ne le k nadaljnjemu izboljšanju sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo temveč tudi k reševanju vseh vprašanj, ki so življenjsko važna za našo narodnostno skupnost. Tudi zato smo iskreno pozdravili omenjeni obisk, tudi zato že vnaprej pozdravljamo napovedani obisk predsednika Tita v Italiji.

Resolucija poslancev KPI o perečih v prašanjih dežele

Rimski parlament bo razpravljal o vprašanjih dežele Furlanije Julijske krajine. Skupina poslancev KPI je predložila posebno resolucijo v zvezi s temi vprašanji. Od vlade zahtevajo:

1. Kongretne pobude in ukrepe, ki naj ovrednotijo mednarodno vlogo dežele Furlanije - Julijske krajine. Predvsem je treba odpraviti ovire, ki izhajajo iz vojaških služnosti, katerim je podvržen velik del ozemlja. Vojaške služnosti dejansko preprečujejo gospodarski razvoj in tudi uresničitev načrta, po katerem bi v Doberdolu zgradili veliko mednarodno znanstveno središče.

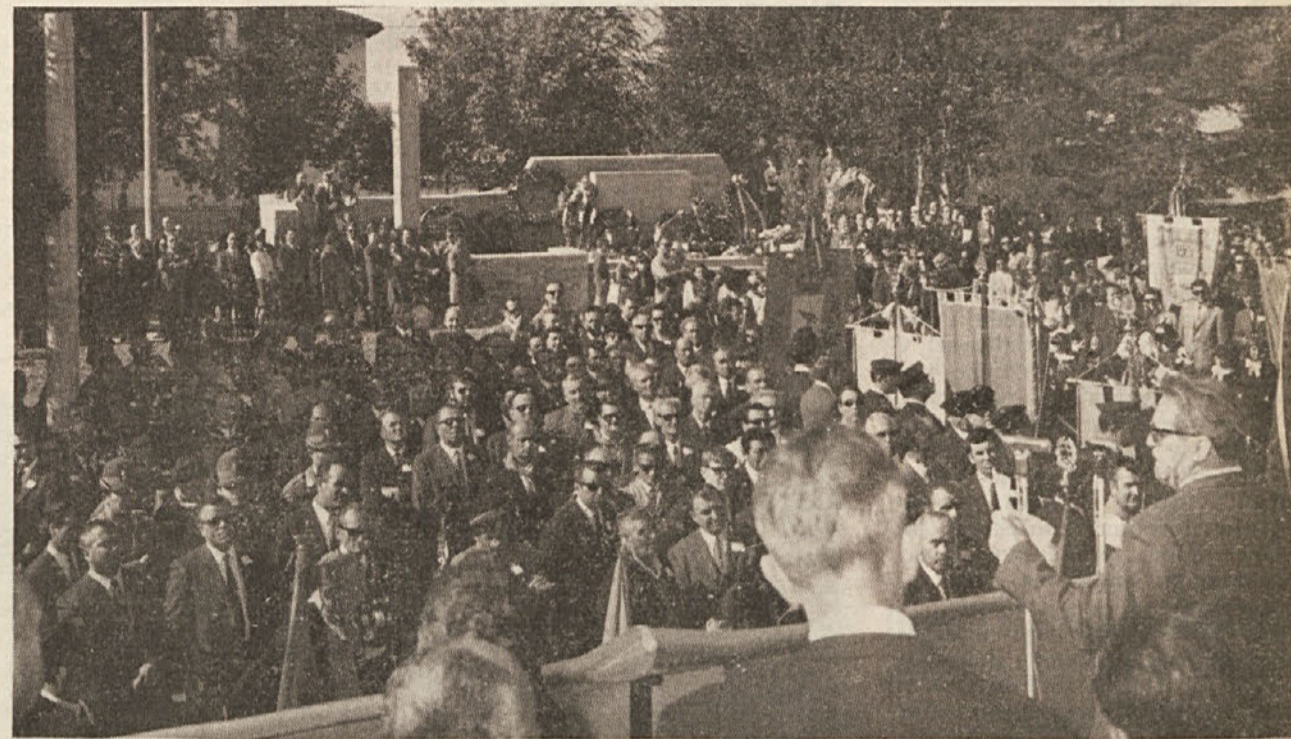
2. Pristopitev k izvajanju politike, ki bo pospeševala razvoj trgovinskih izmenjav z deželami srednje in vzhodne Evrope in pravilno ovrednotila mednarodni značaj tržaškega pristanišča. Za uspešen razvoj trgovinskih izmenjav in za razvoj tržaškega pristanišča, železniške in cestne infrastrukture, potrebna je tudi sprememba obstoječih tarif.

3. Sporazumno z deželno upravo je treba pristopiti k stvarnemu načrtovanju, ki naj zajamejo zlasti industrijo z državno udeležbo ter omogoči okrepitev ladjedelniške industrije.

4. Konkretno rešitev vprašanj

Veličastna manifestacija v Doberdolu

Odkritje spomenika padlim partizanom

V nedeljo so v Doberdolu svečano odkrili spomenik padlim partizanom. Svečanosti se je udeležila velika množica. Prisotni so bili tudi predstavniki najvišjih deželnih oblasti, izvoljeni predstavniki iz vse goriške pokrajine, parlamentarci, deželni svetovalci, predsedniki obmejnih slovenskih občin. Na spominski svečanosti so sodelovali združeni pevski zbori z Goriškega, člani Slovenskega gledališča iz Trsta in godba iz Doberdola.

Doberdolski župan Andrej Jarc je v svojem govoru poudaril:

«Padli občani naših vasi Doberdob, Jamlje, Poljane in Dol so darovali izvljenje za pravico svojega jezika in socialni napredek. Padli so kot partizani v osvobodilni borbi, padli kot talci pod streli okupatorja, umrli so v nacističnih taboriščih, umrli zaradi mučenja v okupatorjevih ječah. Medtem ko se klanjamo njihovih žrtvi, je naša bol na strani njihovih svojcev, katerih rane se v skoraj četrt stoletja še niso zacelile.»

Župan A. Jarc je zatem dejal:

«Vse prebivalstvo naše občine je takoj po osvoboditvi začelo delo za postavitev spomenika, vendar se zaradi tehničnih težav, ki so se pojavljale izven nas, ta njihova težnja uresničuje šele danes. V imenu odbora za postavitev spomenika se zahvaljujem prav vsem prebivalcem občine Doberdob in raznim ustanovam ter organizacijam, ki so prispevale sredstva za postavitev spomenika.»

Svoj govor je župan takole zaključil:

«Na tej zemlji smo v najhujših časih skovali trdno bratstvo med slovenskim in italijanskim prebivalstvom bližnje Furlanije, ki je

v skupnih bojih, naporih in žrtvah izvojevalo zmago nad nacifašizmom za narodno svobodo in družbeni napredek.

Pri tem pa ne smemo nikoli pozabiti, da ste bili vsi vi, dragi občani, v letih narodnoosvobodilne borbe med tvorci velike epopeje bratstva in junaštva tukajšnjega ljudstva in vsega slovenskega naroda, kakršnih svet malo pozna iz tistih časov.»

Poslanec Mario Lizzero je v svojem govoru med drugim poudaril:

«Doberdob je kraj, ki je dal velik delež v boju, žrtvah in krvi za stvar svobode. Malo je krajev, ki so tako veliko žrtvovali za svobodo.»

Z neizmerno hvaležnostjo se spominjamo 73 padlih. Pravilno je, da je Doberdob proslavil spomin svojih dragih, da jim je postavil tako mogočen spomenik. Ta spomenik naj nas spominja na žrtve padlih borcev za svobodo.

Doberdob je v vseh časih držal visoko dvignjeno zastavo protifašizma. Zato je moral prestati toliko trpljenja. Doberdolski občani so se borili proti fašističnim tolpom že v prvih letih njihovega pojavja. V tem boju je doberdolske protifašiste hrabil Jože Srebrnič, vzpodbujali so jih tudi Leopoldo Gasparini, Romano Fumis in drugi.

Ze tedaj je vladalo v tem kraju tesno sodelovanje med pristaši različnih političnih ideologij. Tudi v letih 1925, 1926 in 1934 je bila tu živa plamenica protifašističnega odpora. In taka je bila tudi kasneje..

25. oktobra 1942 so fašisti aretirali osem tovarišev v Doberdolu in šest v Jamljah. Aretirane so odvedli v tržaški Coroneo in v druge fašistične ječe, iz katerih so se rešili šele po padcu črnega režima. V teh krajih se je razmeroma zelo rano začela osvobodilna borba. In septembra 1943 je ta borba zajela najširši obseg prav v teh krajih. Ko je nemški okupator pridrvel v našo deželo je bilo prebivalstvo Doberdola

(Nadaljevanje na 4 strani)

Razgovorov predstavnikov Slovencev iz videmske pokrajine s predsednikom deželnega odbora dr. Berzantijem. (O zahtevah Slovencev videmske pokrajine poročamo na 3. strani)

Pomen sedanjih bojev delavskega razreda v Italiji

Pomembnost boja za delovne pogodbe se je pokazala z vso jasnostjo, ko so v tovarnah FIAT zaprli linije za montiranje avtomobilov in ko so izbruhnile z vso silo stavke v kovinarski industriji in v gradbeništvu.

Udarec tovarne FIAT, način kako je ravnala Confindustria v začetku pogajanj za nove delovne pogodbe, velikanska moč množic v prvih vsedravnih stavkah so dejstva, ki jih bo treba rešiti v bojih za pogodbe.

Osnovne zahteve po povečanju plač in po skrajšanju delovnega časa, ki jih postavljajo sindikalne organizacije, so znane. Pri tem pa je povsem posebno dejstvo, značilno za sindikalno gibanje v Italiji, da se te zahteve ne postavljajo kot cena, ki jo delavci zahtevajo kot jamstvo za obdobje »sindikalnega miru« v gospodarstvu. Sindikalni boj in pogajanja se morajo po mnenju delavskih organizacij nadaljevati v dveh področjih: vsedravnih pogodb in pogajanja v podjetjih.

Vprašanje, ki se v drugih državah Evrope postavlja s spontanimi delavskimi boji, v tako imenovanih »divjih stavkah«, ki zahtevajo posebna izboljšanja za delavce mimo sporazumov, ki so jih sklenila sindikalna vodstva, je vprašanje, ki se v Italiji danes postavlja v središču boja sindikalnih organizacij. Obnova delovnih pogodb bi morala blokirati sklepanje pogodb po posameznih podjetjih ali te vsaj omejiti na golo spreminjanje v številke togih norm, ki so postavljene v vsedravnih pogodbah. Po mnenju delavskih organizacij pa bi za razčlenjeno sklepanje pogodb, ki se je uveljavilo predvsem v velikih podjetjih v letih 1968-1969, ne smelo biti nobenih ovir, temveč bi se moralo v polni meri razviti poleg izboljšav, ki jih je treba doseči na splošno pri obnavljanju pogodb, posebno v zvezi z vsemi konkretnimi delovnimi pogoji v posameznih podjetjih in s strokovno kvalifikacijo.

Da bi bolje razumeli, zakaj gre, moramo vedeti, da je posebno v letih 1968-1969 sklepanje pogodb po podjetjih dopolnilo svojo obvezo, ki je veljala v preteklosti, da jamči za dodatek minimalne plače, postavljene v pogodbi, ali da se vnaprej loti vprašanj, ki se pozneje spremenijo v splošna pravila, kot npr. zmanjšanje delovnega časa ob enaki plači. Zadnji boji so pokazali, da je sklepanje pogodb po podjetjih pot k novim organizacijskim oblikam delavskega razreda v tovarnah s sindikatom in v sindikatu, ki naj se ukoreninijo v vsaki fazi proizvodnega postopka v posameznih skupinah delavcev, v raznih celicah delavske organizacije, tako da se bodo v boju pokazale konkretne zahteve delavcev v pogledu ritma delovnega okolja, v pogledu organov v podjetju, ki skrbijo za potrebno proizvodnjo in za poklicno izpolnjevanje, kot se takšne zahteve v resnici postavljajo v razmerah izrabljanja, ki ga čutijo razne delavske skupine.

Strategija gibanja

Tako postavljeno sklepanje pogodb po podjetjih ni samo dobilo pomembnejše vsebine, temveč skuša z bojem in s pogajanjem doseči temeljito prilaganje delavske organizacije dejanski proizvodni tehniki. Prilaganje, ki se kaže v novih oblikah delavskih organizacij, ki jih pospešujejo sindikati, ki so hkrati tudi instrument demokracije in oblasti v konkretnih problemih delavskega življenja.

Ta strategija sindikalnega gibanja je dejstvo, katero najbolj vznemirja velike podjetnike, ki ocenjujejo težo zahtev po zvišanju plač in vprašanju delovnega časa v novih pogodbah, hkrati pa tudi vso težo te vrste sklepanja pogodb sploh in sicer iz dveh razlogov. Prvič zato, ker se s tem določa popolna oblast podjetnikov nad proizvodnim procesom in predvsem njihovo odločanje o intenziteti dela kot o osnovnem dejavniku prožnosti, ki na koži delavcev jamči za razvoj proizvodnih procesov, drugič zato, ker nastaja izmenični model moči delavskega razreda, ki deluje v ozkih mejah, ki so realne glede na delavske razmere in proizvodne procese, ima veliko večjo moč kot sheme, ki so samo izmišljene na osnovi zgodovinskih primerov ali jih predpostavlja ozka avantgarda.

Kadar seže sindikalno gibanje tako daleč, je veliki kapital močno prizadet in bi bila velika napaka podcenjevati njegovo reakcijo. Napaka ni bila storjena pri obravnavanju zelo pomembnih

in sprožila sindikalno napetost leta 1964. To pa niso samo spletke podjetnikov, saj je zelo zapleten ves mednarodni gospodar ki položaj in inflacijske težnje prihajajo od zelo daleč, celo iz ZDA.

Delavski boj se vse bolj širi, vpliv delavcev na gospodarske dejavnike, ki niso neposredno povezani s plačami, je vse močnejši, večja je tudi možnost, da delavci odgovorijo na napad na zaposlenost.

Novo oblike

Vendar pa je treba imeti pred očmi dejstvo, da se v največjih kapitalističnih grupacijah pojavlja reakcija na najnovejši razvoj sklepanja pogodb, ki skuša v zameno za priznanje enotne nasprotne sindikalne organizacije v tovarnah obnoviti oblast podjetnikov. To je poskus, ki zanj seveda ne moremo trditi, da je že premagan. Prav gotovo pa je v krizi kot dokazuje tako reagiranje delavcev in sindikatov s sedanjimi boji na »ponudbe« Pirellija kot junijski poskus v Fiatu,

Splošna stavka v Trstu dne 9. oktobra je v celoti uspela. Pokazala je, da je delavski razred združen v bojih za svoje pravice

vprašanj v podjetjih FIAT maja in junija letos. Sindikalno vodstvo je takrat imelo velike težave, ki pa jih je znalo premagati prav zato, ker je hotelo uresničiti prve oblike nove oblasti delavskega razreda v tovarnah.

Boji se širijo

Zato je dobro, da spet razmislimo o razlogih, zaradi katerih so tako pomembni sedanji boji okoli pogodb, ki so tudi tako pogosto cilj napadov. V končni sintezi lahko poudarimo, da so italijanski podjetniki imeli po kapitalistični obnovi v povojnem času dva izvora moči in prednosti. Na eni strani se je podjetnikom posrečilo uresničiti politiko brzdanja plač, ki je bila posebno uspešna v letih 1950-1961. V letih 1964-1968 je to politiko ogrozil pogodbeni boj, pozneje pa se je spet uveljavila v letih 1964-1968. Na drugi strani pa so podjetniki vedno našli rekompenzacijo za popuščanje pri plačah.

To so sedaj osnovne točke, ki jih napadajo v pogodbenih bojih. Seveda so podjetniki tudi že reagirali na sindikalno ofenzivo, vendar samo v določenih mejah.

Zopet je opaziti težnje po inflaciji in po izvozu kapitala, ki so tudi mogoča osnova za prihodnjo zaostroitev gospodarske politike, ki naj bi preprečila inflacijo. Ta bi lahko vplivala na zaposlenost

da sindikat vsaj delno odloča v podjetju o delovnem ritmu in o spreminjanju poklicne strukture delavskega razreda.

Fiatovega nasilnega dejanja v teh okoliščinah torej ni mogoče razlagati samo kot taktično izbiro temveč bolj kot polaganje kart na mizo in kot opozarjanje tako delavcev kot gospodarjev na ostrino spopada, kot prikazovanje največjega italijanskega podjetja, ki stoji na čelu odpora. Zato je verjetno, da smo priče začetku trdega razrednega boja.

Delavski razred in sindikati gredo v ta spopad z veliko močjo, premagati pa bodo morali tudi nekatera nasprotja. Ta moč se je pokazala v uspešnih stavkah, v tradicionalnih pogajanjih glede delovnih pogodb, v številnem sodelovanju uslužbencev in predvsem tehnikov v stavkah v veliki raznovrstnosti kategorij, ki so vključene v pogodbenih bojih. Moč je tudi v razvoju bojev v podjetjih v tistih sektorjih, ki niso zajeti v obnavljanje pogodb kot tudi v pobudah sindikatov v velikih kovinskih podjetjih, ki spremljajo boj za pogodbe in pri tem pomagajo. Moč je tudi v povezovanju z boji za uveljavljanje pravic s pogodbami po velikih podjetjih in stavkah zaradi splošnih delavskih problemov, od stanovanj do zdravstvene reforme. Verjetno tako močnega, obsežnega in vsebinsko bogatega gibanja še ni bilo in pobude za

(Nadaljevanje na 4. strani)

Problemi slovenske šole

Novo šolsko leto, ki se je začelo v znamenju vzpodbujajoče krepite slovenskega šolstva, ima žal, tudi svoje senčne strani. Edini zakon, ki ureja slovensko šolstvo na Tržaškem in Goriškem, in ki dejansko ne ustreza obstoječi stvarnosti ter ne upošteva pravic Slovencev v videmski pokrajini, se še vedno ne izvaja v celoti. Zaradi tega so prizadeti mnogi šolniki in trpi celotni ustroj našega šolstva.

Višje šolske oblasti samovoljno odločajo, premeščajo, spreminjajo, krčijo število razredov itd. Seveda se pri tem »opirajo« na razne odredbe, ne upoštevajo pa izrednih razmer, v katerih se nahaja naša naraščajoča skupnost.

Vse kaže, da določeni višji funkcionarji nimajo volje, da bi pripomogli k rešitvi vprašanj, ki spadajo v njihovo pristojnost. Konkreten primer je v Trstu, kjer se že mnogo let zavzemamo za ustanovitev strokovne šole. V mešani italijansko-jugoslovanski komisiji so res razpravljali o tej šoli ter se tudi sporazumeli, toda šola kljub temu ni bila ustanovljena. Tržaški šolski skrbnik ni predložil ministrstvu potrebne

dokumentacije in niti formalne prošnje. Zaradi tega so razni sklepi popolnoma odveč, npr. sklep tržaške občine, da bo poskrbela ustrezne prostore za omenjeno šolo.

Da ni prave volje za potrebe slovenske šole potrjuje tudi primer, do katerega je prišlo v Gorici, kjer je bila za ravnatelja neke slovenske šole imenovana oseba, ki se ne prišteva med Slovence in slovenskega jezika ne obvlada.

Tudi zadeva učbenikov kaže, da ni pravega razumevanja za potrebe slovenske šole. Na srednjih šolah nimajo vseh potrebnih učbenikov zaradi česar se pouk ne more normalno razvijati.

Takih in podobnih primerov je mnogo.

Tudi ti primeri nam velevajo, da moramo vprašanjem slovenskega šolstva posvečati večjo pozornost. Predvsem je potrebno, da enotno terjamo pravice, ki nam pripadajo ter odločno zavrtnemo kar škoduje življenju šole. Nedvomno bi enoten nastop mnogo več odtehtal kot pa ločeni nastopi in mnogo mnogo več kot molodovanje nekaterih posameznikov ali skupin.

Okno v svet

Kdo bo ustavil ameriške vojake

Pod naslovom, »Kdo bo ustavil ameriške vojake«, je objavila neka ameriška revija razgovor z znanim ameriškim profesorjem Kennetom Galbraithom. Iz razgovora je razvidno kakšen strašanski razmah je doživela v zadnjih desetih letih oboroževalna industrija in tudi kako se je ameriška javnost začela prebujati in boriti proti ekonomskemu in političnemu sistemu, ki sloni na moči orožja.

ZDA potrošijo vsako leto za oboroževanje vojske 320 milijard nemških mark, skoraj toliko, kakor za vse civilne potrebe skupaj. 22.000 firm dela pretežno za oboroževanje. Nad 200 senatorjev in poslancev je tesno povezanih z oboroževalno industrijo, tako imenovano »military-industrial complex«. Nad 2000 upokojenih višjih častnikov je zaposlenih v tej industriji. Zgodi se lahko, da bo Pentagon država v državi. Toda ljudje, ki vodijo to politiko, niso razširili svoje teže samo na področje gospodarstva. Polastili so se tudi vseučilišč in višjih šol. Na primer Massachusetts Institut of Technology in Johns Hopkins University se ukvarjata samo z raziskovanjem na področju raket, katere potem preizkušajo v Livermore in Los Alamos. Pa tudi vojna v Vietnamu služi za uveljavitev novih moralnih sredstev. Seveda ravnatelj te univerze je bivši načelnik vojnega letalstva.

Formula, ki velja danes v politiki ZDA se glasi tako: kdor ima dovolj denarja in dovolj vojakov, lahko po želji razpolaga z političnim in ekonomskim razvojem vsake dežele tega sveta. Taka politika je veljala za Dominikansko republiko, za Kongo in danes za umazano vojno v Vietnamu. Toda v tej vojni so Američani spoznali, da ni mogoče politično ne ekonomsko osvojiti tako oddaljene dežele čeprav so ZDA zapravile v tej vojni na stotine milijard dolarjev. Tudi ameriška državna uprava je začela spoznavati, da ni mogoče rešiti političnih problemov z vojaško silo. Profesor Galbraith, ki je tudi avtor knjige »Kako se vojake podre-

di«, je znan tudi zato, ker je prvi objavil misel o podržavljenju pomembnejših oboroževalnih industrij. Te ideje so, lahko rečemo, pretresle ameriško javnost. Toda prof. Galbraith pravi sledeče: »Seveda moje ideje niso naletele na navdušena odobravanja. Sicer pa ne mislim na to, da se bosta Nixonova uprava in njegov prijatelj Laird ukvarjala s temi idejami. Toda vsak dan prejemam pisma z vseh strani države in kamorkoli grem naletim na odobravanja. Jaz sem se že zdavnaj prepričal, da so oboroževalne firme že dolgo podržavljena podjetja. Ta podjetja prejemajo samo državne načrte. Načrt za gradnjo ogromnih bombnikov C-54 pripada državi. Privatno podjetje ima lastni kapital. Pri teh firmah pa nudi potrebni obratovni kapital država v obliki posojila. Država je edini odjemalec. Ni nikake konkurence. Država ima vpliv na delovanje obrata. Podjetje, ki celotni proizvod proda državi, ki obratuje z državnim kapitalom, ki nima nikake konkurence in ki ga delno upravlja država, ni nikoli privatno kapitalistično podjetje. Edino, kar je privatnega v tem podjetju je dobiček«.

Demonstracije proti vojni

V sredo, 15 oktobra so milijoni Američanov demonstrirali proti vojni v Vietnamu. Demonstranti so zahtevali umik ameriških vojakov iz Vietnamu. To je bila nedvomno največja in obenem tudi najbolj uspešna politična manifestacija v Ameriki, saj se je odvijala na vsem ozemlju od Atlantika do Pacifika. Osrednja demonstracija je bila pred sedežem vlade v Washingtonu, kjer je govorila tudi vdova znanega voditelja Lutra Kinga.

Demonstracije so imele velik odmev ne le v Ameriki temveč po vsem svetu.

“Hočemo biti Slovenci da bi bili dobri državljani,”

Razgovor predstavnikov Slovencev videmske pokrajine s predsednikom deželnega odbora

Dne 10. oktobra t.l. so predstavniki Slovencev iz videmske pokrajine obiskali predsednika deželnega odbora v Trstu. V delegaciji so bili: Emil Cenčič, župnik v Gornjem Trbilju, dr. Viljem Černo, občinski svetovalec v Brdu, Pasquale Gujón, župnik v Matajurju, Pavel Petričič, profesor v Špetru Slovenov, Izidor Predan, predsednik kulturnega društva Ivan Trinko v Čedadu, Simon Prešeren, trgovec v Trbižu, Mario Qualizza iz Sent Lenarta, profesor v videmskem semenišču in Vojmir Tedoldi, urednik lista «Matajur». Delegacijo so spremljali deželni svetovalci: Arnaldo Baracetti (KPI), Flaminio De Cecco (PSIUP), Dušan Lovriha (KPI), Arnaldo Pittoni (PSI) in Drago Štoka (SS).

Ob tej priliki so zastopniki beneških Slovencev izročili predsedniku deželnega odbora spomenico, v kateri so navedene konkretne zahteve. V omenjeni spomenici je uvodoma med drugim rečeno naslednje:

«Predvsem želimo predložiti zahtevo, da bi se Slovenci videmske pokrajine lahko v miru, nezaskrbljenosti, kakor tudi v popolnem pravu okoristili z vsemi odredbami demokratičnega značaja, ki jih vsebujejo ustava, ustavni zakoni in posebni statut dežele, ki je bila ustanovljena prav zaradi prisotnosti slovenske manjšine. Zavedamo se, da je danes to možno, ker je stvar demokracije in enakosti med državljani republike napredovala zaradi borbe političnih sil raznih ideoloških ali političnih usmeritev ter je zato težko, če ne naravnost nemogoče, da bi se stanje povrnilo v preteklost avtoritarnega tipa. Zato bi bilo povsem pravično, da bi se ustvarilo za naše slovenske ljudi v videmski pokrajini ugodnejše izhodišče kakor je današnje. Ker se je nemogoče vrniti nazaj, bi bilo pravično, da bi ti slovenski ljudje lahko začeli s tem, kar so si mogli priboriti pri vseh velikih ovirah slovenski prebivalci goriške in tržaške pokrajine in da bi ti ljudje lahko zaživeli v ugodnih pogojih za razvoj njihovega jezika in njihove kulture. Menimo, da bi izdali same sebe, če si ne bi zastavljali za cilj tega, kar želijo doseči naši bratje v goriški in tržaški pokrajini. Ta cilj nam je vedno pred očmi in nihče si ne more misliti, da bi nas od tega odvrgnil. Ker smo vendar ljudje, ki se vsak dan srečujemo s trdo stvarnostjo, marsikdaj bednega in negotovega, smo realisti ter mislimo, da je možno iti korakoma pri doseganju naših pravic kot državljani republike.»

Zahteve

Zahteve Slovencev videmske pokrajine so naslednje:

1. Uvesti v učne načrte šol v krajih, kjer prebivajo Slovenci, redne ure slovenščine, kakor se v slovenskih šolah na Goriškem in Tržaškem poučuje italijanščina; take učne ure bi morale biti uvedene v obveznih šolah, na učiteljski v Špetru Slovenov, v poklicnih šolah, tečajih in v otroških vrtcih.
2. Oddati učna mesta v krajih, kjer prebivajo slovenski prebivalci, prednostno domačemu osebju, ki obvlada jezik učencev.
3. Ukrepe naj se, da se čimprej nadomesti poučevanje slovenskega jezika in književnosti na jezikovni fakulteti v Vidmu.
4. Dežela naj bo pobudnik za finančno pomoč prosvetno-kulturnim društvom, slovenskemu periodičnemu tisku videmske pokrajine, da bi se tako olajšal njihov razvoj, prav tako kakor se ravna s krožki, raznimi društvi in tiskom v italijanščini.
5. S finančno in moralno pomočjo naj se podpre ustanovitev

Stoletnica tabora v Vižmarjih

V nedeljo, 5. oktobra je bila v Vižmarjih pri Ljubljani slovesna proslava stoletnice tamkajšnjega ljudskega tabora. Prireditve, ki je bila pod pokroviteljstvom konference Socialistične zveze gorenjskih in notranjskih občin, se je udeležilo okrog 30.000 ljudi. Prisotne so bile tudi delegacije Slovencev iz Trsta, Gorice, Beneške Slovenije, Koroške in iz Porabja na Madžarskem. Pri kulturnem sporedu so sodelovali tudi pevci iz Beneške Slovenije in folklorna skupina iz Boršta.

Predsednik skupščine Socialistične republike Slovenije Sergej Kraigher je na slavu govoril o pomenu vižmarskega in drugih taborov, ki so bili v raznih krajih na Slovenskem pred sto in več leti. Objasnil je stanje, ki je vladalo na Slovenskem v času taborskega gibanja in zahteve, ki jih je ljudstvo takrat postavljalo in ki so bile uresničene šele po zmagi narodno-osvobodilnega boja.

slovenske ustanove za etnografske, dialektalne, folklorne, zgodovinske študije v kakšnem središču, kjer živijo slovenski prebivalci.

6. Zagotovi naj se, da se bo nadaljevala praksa, po kateri vsaj nekateri uradniki občin, kjer prebivajo naši slovenski prebivalci, znajo in lahko občujejo z občinstvom v slovenskem jeziku.

7. Na osnovi stoletnih tradicij, naj se ustanovi medobčinski organ (dolinski svet, konzorcij med občinami itd.) v območju, kjer prebivajo Slovenci, da bi tako mogli avtonomno reševati njihove skupne upravne, ekonomske, socialne, etnične in kulturne probleme.

8. Ker je znano, da so predeli kjer živijo slovenski prebivalci, med najbolj zaostalimi in nizko razvitimi v deželi, je treba poskušati rešiti s posebnim ukrepom (ki bi bil vnesen v splošni načrt razvoja dežele), ekonomske in socialne probleme naših okrajev.

Zato bi bilo treba najti način, kako pričvrstiti naše brate na njihovo zemljo in tako s primernimi pobudami zmanjšati odtok ljudi, ki nas tare iz zmanjšuje našo vitalnost. V tem smislu bi morala dežela dajati pobudo za načrt valorizacije naših krajev z vsem tistim, kar vsebuje taka zahteva: načrt za turistični razvoj, načrt za pomoč in pospeševanje naših zasebnih kmetijskih podjetij, načrt organizacije za ustanavljanje raznovrstnih zadrug, načrt za pogozdovanje, valorizacijo naših pašnikov in hidrogeološkega reguliranja. Potrebno je proučiti možnost morebitnega posega IRI, kakor se je napravilo v drugih zaostalih delih republike, da bi se tako zaposlila krajevna delovna sila. Potrebno so tudi pobude za konserviranje in predelavo sadja. Nujna je zaposlitev naših ljudi v bližini njihovih dolin.»

V spomenici je dalje rečeno:

«Jasno se je treba zavedati, da sprejetje teh zahtev ne bo v ničemer pripomoglo narodnostnim pravicam, če se ne bo hkrati zagotovila socialno-ekonomska podlaga prebivalcem. Mislimo, da nam naše bivanje in naša volja, da se razvijamo kot sestavni del slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, nalagata dolžnost pred zgodovino in pred bodočnostjo, da se ne odrečemo svoji narodnosti, čeprav je bila naša zgodovinska pot različna od poti naših sobratov v goriški in tržaški pokrajini. Podobna predpostavka ne predstavlja nevarnosti za nikogar, pač pa je izraz istega načela, za katerega so se borili najznamenitejši možje italijanskega Risorgimenta. To se pravi, da se moramo zavedati, kaj smo sami, če hočemo biti bratje z drugimi. Hočemo biti Slovenci, da bi lahko bili tudi boljši državljani republike, kolikor smo bili v preteklosti in to prav na podlagi uresničevanja zahtev, ki jih predlagamo.»

Kulturno-prosvetna kronika

Občni zbor prosvetnega društva Prešeren v Boljuncu

Dne 11. oktobra je bil redni letni občni zbor prosvetnega društva France Prešeren v Boljuncu. Na njem je društveni odbor podal obračun o svojem delovanju ter začrtal smer kulturno-prosvetne dejavnosti v bodoči poslovni dobi. Vsa poročila so bila skrbno pripravljena in so objektivno objasnili celotno dejavnost.

Zal, Boljunc nima ustrezne dvorane za društvene prireditve. Dvorana v srenjski hiši, v kateri je tudi sedež društva, je primerna le za pevske vaje, sestanke in predavanja. Zato se npr. Prešernova proslava vrši v šolskih prostorih. Povsem razumljivo je, da to v dobru meri zavira dejavnost. Vaščani upajo, da se bo prosvetna dejavnost razvila, ko bodo v vasi zgradili kulturni dom. To so med drugim poudarili tudi na občnem zboru društva.

Dejanski steber prosvetnega dru-

štva je mešani pevski zbor, ki nastopa na prireditvah v domači vasi in tudi v drugih krajih. V dobi, ki nas loči od zadnjega občnega zbora, so boljunski pevci imeli devet nastopov. Sedaj se pevci pripravljajo za nastop na tržaškem in koprskem radiu.

Društvo v Boljuncu je tudi v zadnjem času priredilo več izletov, katerih se je udeležilo mnogo članov in prijateljev. Omembe vredno je dejstvo, da so izleti poučni.

Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki bratskih društev Slavec iz Ricmanj, Slovenec iz Boršta, Vodnik iz Doline, Cankar iz Trsta in predstavniki športnega društva Breg. Prisotni so bili tudi zastopniki Slovenske prosvetne zveze in dolinski župan.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen Rudi Žerjal, za podpredsednika je bil izvoljen Vojko Slavec, za tajnika Dušan Maver, za blagajničarko Slava Slavec, za odbornike pa: Tatjana Turko, Gabrijela Žerjal, Walter Mokor, Stane Žerjal, Branko Žerjal, Pavli Povh, Jože Starc, Franka Slavec, Drago Žerjal, Neva Kozina, Venco Slavec, Andriana Ota, Enij Can in Boris Sancin. Društvu Prešeren in novemu odboru želimo mnogo uspehov.

Uspeli nastopi pevskega zbora in dramske skupine na Opčinah

Prosvetno društvo Tabor na Opčinah je v soboto 4. oktobra odprlo novo sezono. Na sporedu je bila Golarjeva veseloigra v treh dejanjih Vdova Rošlinka. Ob tej priliki se je predstavil tudi domači moški pevski zbor. Občinstvo je bilo silno navdušeno.

Z Golarjevo Vdovo Rošlinko se dejansko nadaljuje dramska dejavnost. Besedo «nadaljuje» rabimo zato, ker smo na Opčinah gledali mnogo dobrih in uspešno izvajanih dramskih del. Stevilnim ljubiteljem dramske dejavnosti so še v živem spominu Miklova Zala, Petrkove poslednje sanje, Revizor, Vozel, Naša kri, Pesem s ceste, Dobri človek iz Sečuana in druga dela, ki so jih gledali na openskem odru. Oenske dramske skupine so gostovale tudi v drugih krajih na tej in na oni strani meje. Razveseljivo je dejstvo, da prosvetno društvo Tabor ohranja lepo tradicijo.

Po dolgotrajnem premoru se je zopet oglašil pevski zbor. S tem je bila odpravljena velika vrzel na področju društvene dejavnosti.

V preteklosti so bili razni poskusi neuspešni. Tokrat se je zbrala krepka skupina mož in fantov, ki je pod spretnim vodstvom prof. Grgiča že dosegla lep uspeh.

Prireditve je bila tudi v nedeljo, 5. oktobra in na željo občinstva tudi v nedeljo, 12. oktobra.

Društvu Tabor, dramski skupini in pevskeemu zboru čestitamo z željo, da bi uspešno napredovali po začrtani poti.

Izlet prosvetnega društva Vesna

Prosvetno društvo Vesna v Križu je v nedeljo, 5. oktobra priredilo izlet v Idrijo, Cerkno in v partizansko bolnišnico Franjo. Izleta se je udeležilo lepo število vaščanov.

Ob priliki izleta so vaščani počastili tudi spomin padlih partizanov. Na skupno partizansko grobnico v Cerknem so predstavniki Vesne položili venec. V Cerknem in okolici so padli tudi nekateri borci iz Križa.

Pevski zbor prosvetnega društva Tabor na Opčinah. Zbor vodi prof. Sveto Grgič

Otvoritev nove sezone Slovenskega gledališča

V soboto, 18. oktobra bo z uprizoritvijo Martina Krpana svečana otvoritev nove gledališke sezone. Slovensko gledališče v Trstu stopa tako v svojo petindvajseto sezono neprekinjenega delovanja in ob enem z otvoritveno predstavo proslavlja tudi visoki gledališki jubilej svojega zvestega in požrtvovalnega člana Danila Turka. Gledališka predelava klasične slovenske povesti želi posredovati našemu človeku veliko Levstikovo izročilo po katerem umetnost pomeni istovetnost z ljudstvom. Mirko Mahnič je v svoji priredbi ostal zvest temu izročilu.

Slovensko gledališče v Trstu spada med glavne kulturne ustanove slovenske narodne skupnosti v Italiji; od narodno ogroženih prizorišč Slovenske Benečije preko Soče do Miljskih hribov si prizadeva obujati in gojiti najzlahtnejše soko slovenske besede. V tem je njegovo poslanstvo in s tako zavestjo stopa tudi v novo sezono.

Novost letošnjega repertoarja je v tem, da prihaja bolj do izraza ljudskost. Vodstvo gledališča se hoče s temi novostmi čim bolj približati množici, istočasno pa obdržati svojo visoko umetniško raven.

Ravnatelj gledališča Filibert Benedetič nam je v zvezi z novostmi v repertoarju dejal:

«Ljudskost ne pomeni znižanje umetniške ravni. Nasprotno Treba je vsekakor ugotoviti, kaj je

pravzaprav ljudskost. Mislim, da je tudi Brecht ljudski, čeprav spada med očete sodobnega, modernog angažiranega gledališča.»

«Poleg Finžgarjeve drame Naša kri in že omenjenega Martina Krpana, ki spada v našo klasiko, je treba poudariti uvrstitev v naš program tudi znano komedijo Jaka Stoke Moč uniforme. To je delo našega kontovskega rojaka, velikega gledališčenika naše preteklosti, talentiranega komediografa, skratka našega slovenskega Nušiča. Gledališče se je obvezalo, da bo vsako sezono igralo po eno njegovo delo.»

Omembe vredna novost, ki jo uvaja Slovensko gledališče, so tudi abonmaji. Letos je ukinjen dijaški abonma. Namesto njega je uveden mladinski abonma. Gledališče je uvedlo to novost za to, da se čimbolj približa vsej mladini. Pravilno in potrebno je, da bo tudi delavska mladina deležna posebnih ugodnosti.

«Slovensko gledališče je najvišja kulturna ustanova vseh Slovencev» je poudaril ravnatelj Benedetič, «je bistveni element našega narodnega obstoja in razvoja. Zato pričakujemo povečan obisk tudi s strani tistih, ki so doslej gledali na to skupno laično ustanovo iz drugačnega zornega kota. Največja prisotnost bo najbolj poirdila poslanstvo te skupne ustanove.»

S tržaškega ozemlja

Izjava openskih komunistov

Openski komunisti z zadovoljstvom ugotavljajo, da se je skupina domačih trgovcev in gostilničarjev odzvala pobudi krajevnega akcijskega odbora in postavila na svoje trgovine in gostilne dvojezične napise. S tem dejanjem trgovci in gostilničarji niso izpolnili samo svojih trgovskih potreb temveč so tudi konkretno prispevali k urenitvi zahtev naše narodne enakopravnosti. Zato komunisti vabimo še ostale trgovce, gostilničarje, obrtnike in lastnike raznih drugih podjetij, naj sledijo zgledu, da bodo Opčine končno pokazale tudi na tem področju svoj pravi značaj.

Pismo Sindikata slovenske šole

Sindikat slovenske šole nam je poslal v objavo naslednje pismo:

«Zvedeli smo, da je šolsko skrbništvo imenovalo pritočbeno komisijo, da bi odločala o pritožbah prizadetih profesorjev za poverjena mesta na šolah s slovenskim učnim jezikom in z ogorčenjem ugotovili, da ni g. šolski skrbnik imenoval v komisijo — kot bi po zakonu moral — zastopnika sindikata slovenske šole ter je tudi tokrat prezrl pravice slovenskih šolnikov. In vendar členu 11 in 3 zakona z dne 13.6.1969 št. 282 jasno določata, da morajo biti imenovani v komisijo tudi profesorji, ki jih predlagajo sindikalne organizacije.

Na Tržaškem pa je en sam in enoten sindikat slovenskih šolnikov, zato je to novo zapostavljanje tem hujše in še bolj krivično. Iz navedenih razlogov, ker ni bila komisija imenovana po zakonskih predpisih, menimo, da je tudi njeno delo protizakonito in neveljavno.

Se zlasti obžalujemo, da se take in podobne krivice dogajajo ter po navljajo prav v času, ko najvišje deželne oblasti svečano izjavljajo, da je treba pripadnikom manjšine zajamčiti absolutno enakopravnost.»

GLASBENA MATICA TRST

V soboto, 25. oktobra
Koncertni nastop gojencev
glasbene šole s sodelovanjem
orkestra Glasbene matice.

Solisti:

Ravel Kodrič
Tea Košuta
Milena Padovan
Loredana Sancin
Črtomir Šiškovič
Mojca Šiškovič

Dirigenta:

Janko Ban
Oskar Kjuder
Pričetek ob 21 uri
Mala dvorana Kulturnega doma.

Sporočilo Kmečke zveze

Kmečka zveza obvešča člane, ki se bodo udeležili izleta na Koroško, da je podroben program izleta naslednji:

Sobota, 18. oktobra: odhod iz pred potovalne agencije «Aurora» v Trstu, Ul. Cicerone št. 4 (pred sodnijo) ob 5.30. Izletnike s podeželja bo avtobus prevzel po tem vrstnem redu: ob 5.40 na trgu pred stadionom pri Sv. Soboti; 5.50 pri Domiu; ob 6. na trgu v Dolini; ob 6.10 na trgu v Boljuncu; ob 6.20 pred hišo št. 1 v Borštu; ob 6.25 na križišču ceste Domjo-Bazovica proti Lonjerju; ob 6.30 pred cerkvijo v Bazovici; ob 6.35 na Padričah; ob 6.40 na pokrajinski cesti pri križišču proti Banom; ob 6.45

na Opčinah (postajališče avtobusov); ob 6.50 pred Zadržno gostilno na Proseku; ob 6.55 pred gostilno Verena v Križu; ob 7. uri na križišču ceste Trst-Gorica proti Medji vasi.

Priporočamo točnost, ker zaradi obsežnega programa bi vsaka tudi majhna zamuda izlet pokvarila.

Okrog 11. ure prihod v Celovec, obisk Gosposvedskega polja, nato kosilo v Celovecu. Popoldne ogled zadržnih objektov in kmetij, nato večerja, srečanje z odborniki koroške Kmečke zveze in prenočitev v Bilčovsu.

Otvoritev nogometnega igrišča v Padričah

V nedeljo, 12. oktobra so v Padričah odprli novo nogometno igrišče. Pred igriščem se je zbralo precejšnje število ljudi, prisotna je bila tudi godba na pihala iz Trebča. Priložnostni govor je imel predsednik društva Gaja, ki se je zahvalil vsem tistim, ki so sodelovali pri gradnji tega zares lepega objekta. Svoj govor pa je zaključil s tem, da je izrazil željo, da bi bil to začetek se večjega športnega udejstvovanja slovenske mladine.

Brezdvomno gre za pomemben dogodek, ki bo imel svojo posledico. bodisi na športnem področju, kakor pa v samem življenju slovenske manjšine. Namreč, mi Slovenci ne smemo razumeti športnega udejstvovanja edino le kot razvedrilo, ampak tudi kot sredstvo za obrambo naše etnične skupine na ozemlju italijanske republike. Opožamo, in to ne samo mi, da je postal nogomet, ki je brez dvoma najbolj razširjen šport v naših krajih, predmet velikih finančnih stroškov, ne ničeno služi za pristno slovensko udejstvovanje na tem polju. Če se te ekipe ponajša s slovenskim imenom in predstavljajo slovensko društvo in s tem celotno vas, ne smemo dovoliti, da bi prišlo do tega, proti kateremu se borimo.

b. g.

Uredništvo

Pismo iz Doberdoba

Raje bi molčal!

Spoštovani gospod!

Res me ne poznate, ker sem bil pomešan med ljudstvom, ki je sledilo razvoju dogodkov na tribuni (saj veste, v Doberdobo) in poslušalo govornike. Jaz Vas tudi ne poznam, in ne vem, če gre to za pisati v greh. Morda že ne. Ne vem.

Stal sem in poslušal. Nisem kriv, če Vas ne poznam, kot poznam Lizzera. Njega se spominjam, ko je imel še črne lase in vodil partizane preko našega Krasa v Brda. Tedaj Vas ni bilo, gospod župnik, res se Vas ne spominjam. Kje ste le bili? Ne spominjam se.

Pa sem Vas slišal, v Doberdobo, na odkritju spomenika padlim partizanom. Veste, domači ljudje so bili, kmetje, delavci, študentje (morda najmanj, kajti šole so vedno bile drage). Župan Andrej Jarc je napovedal enominutni molk za padle. Veste, neuk človek sem, toda vem, kaj to pomeni. Pomeni, da se ljudje, pa četudi jih je tisoč na trgu, zberejo in molče obude strašne spomine na hude čase, ko je grmelo in bliskalo v naših krajih, ljudje pa so krčevito stiskali puške in verjeli, joj, kako so verjeli... Enominutni molk za padle. Vsi so utihnili, ko ste zahreščali skozi mikrofona, gospod župnik. Zgrabili ste mikrofona v roke in začeli pridigo, kljub enominutnemu molku. Za vas ni veljal, mislite, Morda, če niste človek. Pa niste, kajti zgrabili ste mikrofona in začeli. O križu, ki ga ni na spomeniku. Kajti zvezda po Vaše je neka tujeja. Pa so jo partizani nosili na kapah,

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

V TRSTU

OTVORITVENA PREDSTAVA SEZONE 1969-70

V soboto, 18. okt. ob 21. uri

Levstik - Mahnič

MARTIN KR PAN

Krstna predstava igre v treh dejanjih

Kostumi: Alenka Bartlova
Scenograf: inž. Viktor Molka
Glasbo: Marjan Vodopivec
Režiser: Mirko Mahnič

***

V vlogi Krpana bo nastopil Danilo Turk-Joco, ki bo slavil 35-letnico gledališkega dela.

***

Ponovitve: V nedeljo, 19. oktobra ob 16. uri (abonma red B — nedeljski popoldanski); v četrtek, 22. okt. ob 20. uri (abonma mladinski v sredo); v četrtek, 23. oktobra ob 20. uri (abonma mladinski v četrtek).

***

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma; ob nedeljah in praznikih eno uro pred pričetkom predstav Rezervacije na telef. 73-42-65.

Zahvala

Tovarišica Ana Gojča iz sekcije pri Sv. Jakobu v Trstu se toplo zahvaljuje vsem, ki so kakor koli počastili spomin njenega moža tovariša Alojza Gojča. V počastitev spomina pokojnega daruje 5.000 lir za komunistični tisk.

Za izraze sožalja ob bridki zgubi očeta se zahvalujeta tudi hčerka Ličica in njen soprog Arrigo Pascolat.

Vesti iz goriške pokrajine smo prejeli prepozno, zato jih nismo mogli objaviti v današnji številki. Prosimo za razumevanje.

Nadaljevanje

Doberdob

kot en sam mož na bojnih okoliših. V tragičnih dneh septembra 1943 je padlo 14 borcev v teh krajih in več je bilo pogrešanih. Spominjamo se tragičnega 15. januarja 1944, ko so nacisti in fašisti izropali vas. Spominjamo se tragičnega 2. februarja 1944, ko sta v bojih proti nacistom padla dva borca, 18. marca 1944, ko je bil umorjen eden od vodilnih članov odporništvu Jože Jarc in ko so nacisti odpeljali 15 vaščanov v ječe. Spominjamo se tragičnega 12. oktobra 1944, ko je bilo aretiranih 83 občanov, od katerih so jih 22 odpeljali v zloglasna nacistična taborišča smrti.

Se in še bi lahko govorili o grozotah, ki so jih počenjali okupatorji v Doberdobo, še in še o trpljenju občanov, o žrtvah, pa tudi o junaštvu prebivalcev teh krajev. Pa že to kar smo omenili nam kaže, kako velike so bile žrtve. Zato ne moremo in ne smemo mimo tega spomenika iz kamna, ne da bi se spomnili žrtev in junaštva. Toda ni dovolj samo spominjati se vsega tega. Potrebno je, da nenehno čuvamo vse, kar smo si priborili v osvobodilni borbi.»

Predsednik Slovenske kulturno gospodarske zveze Gorazd Vesel je med drugim poudaril:

«Petindvajset let je minilo od žrtvovanju tovarišev, ki so kot partizani, talci in politični preganjanci dali svoje življenje za narodno svobodo in družbeni napredek, vendar spomin na dogodke iz tistih časov ni obledele, zakaj preveč je bilo žalosti zavoljo trpljenja.

V plemeniti borbi smo ravno na teh kraških tleh na temelju narodne enakopravnosti in vere v boljše prihodnost človeštva v krvi utrdili, s krvjo zapisali bratstvo s slovenskimi in italijanskimi protifašisti. To bratstvo je bilo eden izmed temeljev uspehov partizanskega gibanja v teh krajih in tudi danes je razumevanje italijanskih demokratičnih in naprednih sil velikega pomena za narodne potrebe Slovencev, ki živimo v Italiji.»

Gorazd Vesel je poudaril tudi naslednje:

«Letošnje leto je nadvse pomembno za naš narod in še posebej za Slovence v Italiji. Proslavljamo pomembno stoletnico čitalnic in taborov, ki v njih vidimo

«Spectator»

«Spectator» se je zopet oglašil. Strup, ki se je v njem nabral med počitnicami, je kot gadja golazen siknil proti odbornikom kriškega prosvetnega društva.

Vemo prav dobro kdo je ta «Spectator», ne moremo pa razumeti, zakaj si ne upa podpisati klevet, ki jih Katoliški glas s takim podarkom objavlja.

Vemo tudi kakšne cilje zasleduje «Spectator» (in tudi list, ki objavlja njegove klevete). Vemo, da bi bil zelo srečen, če bi se izpolnile njegove želje. Toda to se ne bo zgodilo.

«Spectator» je lahko biti. Gledaš okoli sebe, nič ne delaš, samo grajaš in ko se zljubi — klevetaš.

Prosvetni delavec pa dela, se trudi, ne pozna počitnic, ima stike z ljudmi, jim svetuje, skratka živi z njimi.

Toda kljub temu bi «Spectator» moral biti nekoliko previdnejši. Spomniti bi se moral tudi znanega pregovora, ki pravi da laž ima kratke noge. Če bi vsaj malo opazoval dogajanje v krogu, sredi katerega se giblje, bi lahko ugotovil, da se tisto, kar poskuša naprtiti drugim prav ob njem dogaja.

***

kažipote narodnega preporeda. Bližamo se 25-letnici zmage nad nacifašizmom, ki je odprla novo stran v našem življenju. Po osvoboditvi smo doživeli tudi razočaranje, ker smo bili prikrajšani za marsikaj. Ostala pa nam je skrb za obstoj naroda in volja, da v izboljšanih razmerah pripomoremo k nadaljnjemu utrjevanju zupanja in prijateljstva med tukajšnjim prebivalstvom in med sosednimi državama, da bi mogli uspešno potiskati naprej kolo zgodovine na temelju bratstva med slovenskimi in italijanskimi protifašisti.»

Pomen delavskih bojev

bojevitost delavskega razreda je res mogoče mobilizirati v globino in širino kot še nikoli prej.

Za takšno mobilizacijo pa je nujna globlja demokratična povezava med sindikatom in delavci. Izvor gibanja je v sposobnosti, da se zajame skupino delavcev za skupino, oddelek za oddekom, skratka vse člene proizvodnega procesa, da se prebudi bojevitost delavcev, ki bodo tako postavljali svoje zahteve enotno in odločno.

Potrebno je, da komunisti opozarjamo politične sile na stvarni položaj razrednega spopada. Ta spopad lahko pomeni tudi nov pomemben moment za nove oblike enotnosti

V nedeljo, 26. oktobra pri spe v Trst odposlanstvo vietnamskih partizanov.

Srečanje ob 10. uri v kinu Arcobaleno in ob 17. uri v Ljudskem domu v Križu.

Dolgotrajni boj delavskega razreda v Italiji je prišel že takdaleč, da lahko s posredovanjem množic predlaga organsko in konkretno novo obliko demokracije in oblasti, ki imajo v svojih sindikalnih mejah izrazito razredni značaj. Hkrati pa lahko predlaga delne, toda pomembne spremembe v razdelitvi dohodka in porabe v nagrajevanju, v pokojninah, v izdatkih za stanovanje, v davkih in v zdravstvenem zavarovanju.

Od spodaj prihaja organski pritisk, ki je močan in vsebinsko tako bogat kot nikoli doslej; med izvoljenimi skupščinami in vlado se porajajo nove oblike demokracije iz delavskega razreda.

Medtem ko skušamo pomagati pri urejanju razrednega spopada na njegovem specifičnem terenu in doseči, da bomo na tem področju lahko nastopili pogumno, a tudi previdno, kot nas uči naša leninistična tradicija, pa lahko komunisti pokažemo politični oblasti vse, kar je novega v teh dejstvih, ker smo za ustvarjanje te novosti dolga leta žrtvovali svoje najboljše moči. Levičarskim silam pa lahko rečemo, da je danes manj kot kdaj doslej res, da je edino, kar lahko storimo to, da gremo k vladi, ker postaja vse bolj res, da se nam je mogoče pridružiti na čelu delavskega razreda in delavcev v boju za korenito spremembo, ki zadeva družbene odnose in same ustanove v deželi in ki nikakor ni v mejah samo vladnih računov. (Povzeto iz revije «Rinascita»)

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12